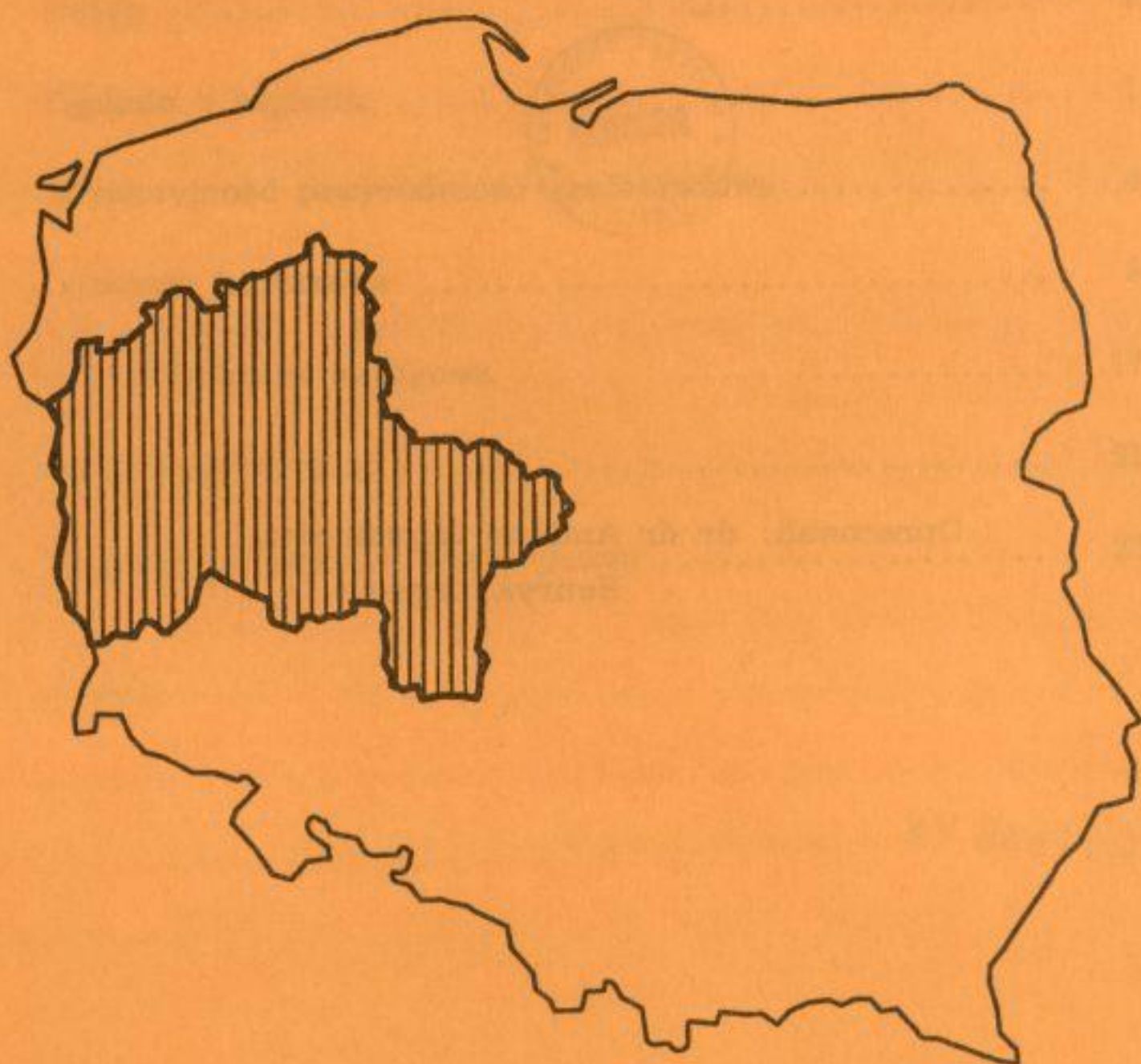

Seminarium Organizacyjno-Ekonomiczne

ROZWÓJ PRODUKTU TURYSTYCZNEGO REGIONU

WIELKOPOLSKA I ZIEMIA LUBUSKA

Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki
Program Rozwoju Przemysłu Turystycznego w Polsce
UE - PHARE

BK

MATERIAŁ NA SEMINARIUM

7846

Opracowali: dr dr Andrzej Jagusiewicz i
Henryk Legienis

796.5:338.48

Materiał wykonany w Instytucie Turystyki na zlecenie
Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki

Seminarium jest jedną z kilku roboczych porad regionalnych, organizowanych przez Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki oraz Program UE-ERDF. Wzmianki, w 1993 roku odbyły się już cztery tego rodzaju spotkania, które dotyczyły Dolnego Śląska i Ziemi Opolskiej, Małopolski Zachodniej, Białego i Pomorza oraz Mazowsza. W seminarium są omawiane możliwości rozwoju produktu turystycznego w miastach i gminach poszczególnych regionów. Prezentowany materiał ma wprowadzać uczestników narady w ogólną tematykę seminarium oraz

S P I S T R E Ś C I

podstawowych informacji o regionie i jego produkcie turystycznym. W opracowaniu wykorzystano prace GUS i Instytutu Turystyki oraz

Wstęp 1

Ogólnie o regionie 1

Atrakcyjność przyrodniczo-krajobrazowa 4

Atrakcje kulturowe 8

Infrastruktura usługowa 17

Ruch turystyczny 21

Regionalny produkt turystyczny 23

Mapki

Największym regionem jest aglomeracja poznańska, licząca około 700 tys. ludności. Rozmieszczenie miastek jest dość nierównomierne, największą gęstość zabudowy wykazuje województwo poznańskie (165 osób/km²). Najmniej załudnione są lasy województwa pomorskiego i zachodniego (gorzowskie, pińskie i zielonogórskie). Rozbudowa struktury zagrody najbardziej województwom pińskiemu i gorzowskiemu, gdzie stopa bezrobocia osiąga wielkość około 20%.

Powierzchnia całego regionu wynosi 49,5 tys. km², w tym lasy zajmują 33%, a wody - 2%. Użytki rolne, stanowiące 30% powierzchni, nadają obszarowi wyraźny charakter rolniczo-wiejski. W opisie regionu

W S T Ę P

Seminarium jest jedną z kilku roboczych narad regionalnych, organizowanych przez Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki oraz Program UE-PHARE. Wcześniej, w 1993 roku odbyły się już cztery tego rodzaju spotkania, które dotyczyły Dolnego Śląska i Ziemi Opolskiej, Małopolski Zachodniej, Bałtyku i Pomorza oraz Mazowsza. Na seminariach są omawiane możliwości rozwoju produktu turystycznego w miastach i gminach poszczególnych regionów. Prezentowany materiał ma wprowadzić uczestników narady w ogólną tematykę seminarium oraz dostarczyć podstawowych informacji o regionie i jego produkcie turystycznym. W opracowaniu wykorzystano prace GUS i Instytutu Turystyki oraz materiały regionalne.

OGÓLNIE O REGIONIE

Omawiany region, umownie i dla uproszczenia nazywany dalej często Wielkopolską, obejmuje siedem województw zachodniej Polski: gorzowskie, kaliskie, konińskie, leszczyńskie, pilskie, poznańskie i zielonogórskie. W ich granicach znajdują się 164 miasta i 175 gmin wiejskich, które łącznie zamieszkuje prawie 4,6 mln osób. W miastach żyje 55% społeczeństwa. Największe skupisko stanowi aglomeracja poznańska, licząca około 700 tys. ludności. Rozmieszczenie mieszkańców jest dość nierównomierne: największą gęstość zaludnienia wykazuje województwo poznańskie (165 osób/km²). Najslabiej zaludnione są lesiste województwa północne i zachodnie (gorzowskie, pilskie i zielonogórskie). Bezrobocie strukturalne zagraża najbardziej województwom pilskiemu i gorzowskiemu, gdzie stopa bezrobocia osiąga wielkość około 20%.

Powierzchnia całego regionu wynosi 49,5 tys. km², w tym lasy zajmują 33%, a wody - 2%. Użytki rolne, stanowiące 56% powierzchni, nadają obszarowi wyraźny charakter rolniczo-wiejski. W częściach północnej

i zachodniej tereny wiejskie cechuje duży udział gospodarstw wielkoarealnych, na pozostałym obszarze najczęściej spotyka się gospodarstwa indywidualne o średnim i małym areale upraw. Warto podkreślić, że rolnictwo wielkopolskie, wyróżniając się wysoką kulturą agrotechniczną, cieszy się opinią przodującego w kraju.

Duże zakłady przemysłowe skupiają się głównie na wschodnich obszarach Wielkopolski. Większe ich koncentracje występują w aglomeracji poznańskiej, okręgu konińskim i rejonie kalisko-ostrowskim oraz innych większych miastach jak Gorzów Wielkopolski i Piła.

Stan środowiska naturalnego przedstawia się najlepiej w lesistych częściach regionu: na północy i zachodzie. Najmniej zanieczyszczeń wód i powietrza wytwarzają województwa pilskie i leszczyńskie. Najgorsza sytuacja panuje w województwach poznańskim i konińskim oraz większych ośrodkach przemysłowych jak Konin, Poznań, Gorzów Wielkopolski, Koszalin i Kalisz. Ogółem ponad 20 miast stwarza duże zagrożenie dla środowiska, produkując uciążliwe zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego i przemysłowego. Bardzo niekorzystnie wygląda czystość wód w głównych rzekach, gdyż Odra, Warta, Noteć i Prosna oraz Barycz są nadmiernie zanieczyszczone na całej prawie długości. Szkodliwe oddziaływanie gazów i pyłów notuje się na 20% powierzchni leśnej. Najzdrowsze i najmniej uszkodzone drzewostany występują w województwach gorzowskim i zielonogórskim.

Wielkopolska posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg żelaznych i bitych. Na 100 km² przypada ponad 9 km linii kolejowych i 66 km szos. Drogi publiczne o nawierzchni utwardzonej liczą ponad 32 tys. km długości i zapewniają dojazd do wszystkich ważniejszych miejscowości turystycznych. Tędy przebiegają ważne trasy międzynarodowego tranzytu, do których zaliczają się drogi: Berlin-Poznań-Moskwa (E-30), Szczecin-Gorzów Wlkp.-Zielona Góra-Praga (E-65), Bydgoszcz-Poznań-Wrocław (E-261)

i Wrocław-Kępno-Warszawa (E-67). Inne znaczące turystycznie drogi krajowe łączą Poznań z Piłą i Koszalinem (nr 11) oraz Kaliszem i Sieradzem (nr 42), Piłę z Bydgoszczą i Szczecinem (nr 10), Gorzów Wlkp. z Gdańskiem i Berlinem (nr 22) oraz Wrocław z Berlinem (nr 12). Główne graniczne przejścia szosowe do Niemiec funkcjonują w Gubinie, Kostrzynie, Łęknicy, Olszynie, Słubicach i Świecku. Wielkopolskie drogi tranzytowe należą do najlepiej utrzymanych w kraju, mając dobrą nawierzchnię i oznakowanie, liczne zajazdy i parkingi przydrożne oraz objazdy miast i większych wsi. W trakcie budowy jest autostrada A2, której zrealizowany odcinek istnieje między Poznaniem i Koninem.

Eksploatowana sieć kolejowa osiąga długość 4,6 tys. km. Większość głównych linii ma trakcję elektryczną. Do najważniejszych należą odcinki międzynarodowych i krajowych magistrali kolejowych: Berlin-Poznań-Moskwa (E-20), Szczecin-Zielona Góra-Wrocław, Szczecin-Poznań-Wrocław oraz Wrocław-Kalisz-Łódź. Do szybkich przewozów pasażerskich nadaje się linia Warszawa-Poznań-Słubice. Na trasie tej, biegnącej dalej do Berlina, kursują pociągi w systemie Eurocity. Głównym węzłem kolejowym, jednym z największych w kraju jest Poznań, który ma bezpośrednie połączenia z wszystkimi znaczącymi ośrodkami krajowymi i wieloma miastami zagranicznymi. Do ważniejszych przejść kolejowych na granicy z Niemcami zaliczają się Kostrzyn, Kunowice, Zasieki i Gubin.

Coraz większą rolę odgrywa komunikacja lotnicza. Obecnie aeroport Poznań-Ławica ma łączność z 15 ośrodkami zagranicznymi i 3 krajowymi, m.innymi obsługuje loty do Dusseldorfu, Helsinek, Oslo, Paryża, Pragi i Sztokholmu. Prawie w zaniku jest ostatnio żegluga pasażerska, której małe statki spacerowe kursują na nielicznych trasach i po niektórych jeziorach.

ATRAKCYJNOŚĆ PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA

Dużą przestrzeń omawianego regionu, położonego w dorzeczu środkowej Odry i Warty, zajmuje morenowa, na zachodzie i północy silnie zalesiona kraina jezior, na którą składają się głównie południowe fragmenty Pojezierza Południowopomorskiego, Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, znaczne części Pojezierza Wielkopolskiego oraz pojezierza Lubuskie i Leszczyńskie. Pozostały obszar, rozciągający się na południe od jezior, zalegają wysoczyzny i równiny należące do Niziny Południowowielkopolskiej oraz urozmaicone wzgórza i wzniesienia zwane Kocimi Górami. Najwyższe pasmo stanowią Wzgórza Ostrzeszowskie z kulminacjami Kobyłej Góry (284 m) i Bałczyny. Z góry całość wygląda jak pofałdowana lub równinna, miejscami gęsto zalesiona płyta, poprzecinana pradolinami rzecznyymi i ciągami płaskich wzniesień morenowych.

Nizinny krajobraz urozmaicają lasy, jeziora i wielkie rzeki. Lasy, z przewagą borów sosnowych, zajmują ponad 16 tys. km², tworząc rozległe kompleksy. Największe obszary leśne pokrywają zachodnią i północną część regionu, gdzie na niektórych terenach lesistość przekracza 60%. Duże i zwarte kompleksy to Bory Zielonogórskie oraz puszcze: Notecka, Gorzowska, Lubuska i Drawska. Znaczne połacie leśne tworzą też Bory Krajeńskie, Puszcza Zielonka oraz lasy w okolicy Ostrzeszowa i nad Gwdą.

Przez Wielkopolskę i Ziemię Lubuską płyną wielkie rzeki nizinne, do których zaliczają się Odra i Warta oraz ich dopływy: Noteć, Prosna i Nysa Łużycka. Interesujące turystycznie są zwłaszcza mniejsze rzeki jak Drawa, Gwda i Bóbr oraz Obra z licznymi jeziorami i systemem kanałów. Płynąc przez zalesione tereny stanowią one atrakcyjne szlaki kajakowe. Na rzekach istnieją retencyjne zbiorniki wodne, wykorzystywane do rekreacji, m.in. w Poznaniu (jeziora Maltańskie i Rusałka), w okolicach Dychowa (na Bobrze) i Jastrowia (na Gwdzie) oraz Gołuchowa, Kalisza i Słupcy.

Prawdziwym bogactwem turystycznym są naturalne jeziora polodowcowe, których można się doliczyć ponad tysiąc (o powierzchni powyżej 1 ha). Jezior większych od 50 ha jest 216. Do uprawiania rekreacyjnych sportów wodnych szczególnie nadaje się 18 dużych jezior, z których największe to: Powidzkie (1170 ha), Betyń, Sławskie, Zbąszyńskie, Skorzęcińskie, Myśliborskie i Osiek. Z dobrych warunków żeglarskich słyną zwłaszcza jeziora: Kierskie (k. Poznania), Powidzkie (k. Gniezna) i Dominickie (k. Leszna). Jeziora układają się niekiedy w długie i malownicze ciągi, tworząc nieraz wielokilometrowe rynny terenowe i prowadzące nimi szlaki wędrowne. Do bardziej znanych należą m.innymi łańcuch jezior zbąszyńskich wzdłuż Obry, rynny jezior zaniemysko-kórnickich i ślecińsko-goplańskich oraz ciągi jezior powidzkich i dominicko-przemęckich (tzw. szlak konwaliowy). Duże skupiska jeziorne spotykamy zwłaszcza na pojezierzach: myśliborskim, dobiegniewskim i wałęckim (na północy), łagowskim, sierakowskim, poznańskim i gnieźnieńskim (w części środkowej) oraz sławskim i krzywińskim (na południu).

Pozostałości naturalnego krajobrazu pojeziernego, stanowiące atrakcyjne tereny dla ekoturystyki, są chronione w dwu parkach narodowych: Wielkopolskim (w pobliżu Poznania) i Drawieńskim (nad Drawą w Puszczy Drawskiej) oraz 9 parkach krajobrazowych, m.innymi w Barlinecko-Gorzowskim, Lednickim, Łagowskim, Przemęckim, Pszczewskim i Sierakowskim. Mniejsze oazy chronionej przyrody to 140 rezerwatów, w większości leśnych. Unikatowym obiektem jest rezerwat przyrodniczo-astronomiczny "Meteoryt Morasko" pod Poznaniem z kilkoma kraterami powstałymi podczas upadku wielkiego meteoru. Do interesujących krajoznawczo należą też inne obiekty rezerwatowe jak chociażby "Diabli Skok" koło Piły, "Klasztorne Modrzewie" w Puszczy Zielonce, "Wyspa Konwaliowa" na Jez. Przemęckim, "Jodły Ostrzeszowskie" k. Ostrzeszowa i "Buczyny Łagowskie" k. Łagowa. Niezwykłą osobliwością jest rezerwat nietoperzy w

podziemnych fortyfikacjach k. Międzyrzecza oraz rezerwat ornitologiczny "Słońsk" przy ujściu Warty.

Na liście zabytków przyrody żywej i nieożywionej znajduje się 4,2 tysiąca obiektów, wśród których przeważają pomnikowe drzewa i głazy narzutowe. Do najciekawszych okazów przyrodniczych zaliczają się słynne "Dęby Rogalińskie" (ponad 900 drzew), uważane za największe skupisko starych dębów w Europie oraz wielkie głazy: Kamień Św. Jadwigi (k. Gołuchowa) i kamień Św. Wojciecha. Duże wartości przyrodnicze przedstawiają też liczne parki wiejskie, towarzyszące pałacom i dworom. Ponad 200 z nich stanowi cenne zabytki sztuki ogrodniczej. Znamienite przykłady to m. innymi parki - arboreta w Kórniku, Rogalinie i Gołuchowie oraz ogrody francuskie w Miłosławiu i Posadowie. Oprócz tego wysokie walory naturalne i turystyczne cechują 30 wyznaczonych obszarów chronionego krajobrazu (łącznie ok. 12 tys. km²).

Z prac Instytutu Turystyki wynika, że przyrodnicze walory wypoczynkowe wysokiej rangi występują w 49 gminach na powierzchni blisko 2 tys. km². Większe takie obszary zalegają w północnej i zachodniej części omawianych krain, głównie na malowniczych pojezierzach: Dobiegniewskim, Myśliborskim i Wałeckim, Łagowskim, Krzywińskim i Sławskim oraz w obrębie Bruzdy Zbąszyńskiej. Najbardziej cenne tereny spotykamy m. innymi w gminach: Dobiegniew, Lubniewice, Myślibórz, Pszczew i Trzciel (woj. gorzowskie), Tuczno i Wałcz (polskie) oraz Łagów, Siedlec, Sława i Zbąszyń (zielonogórskie). Łącznie wszystkie obszary potencjalnie przydatne do wypoczynku zajmują 45% całego regionu, w połowie są to jednak tereny o niższej atrakcyjności, a ich głównym walorem są tylko lasy lub wody. Liczne miejscowości, malowniczo położone wśród jezior i lasów, wyróżniają się doskonałymi warunkami rekreacyjnymi, mogącymi przyciągać także i turystów zagranicznych. Należą do nich m. innymi Boszkowo, Lubniewice, Łagów i Sława oraz Barlinek i Wałcz.

Leżąc w strefie ścierania się klimatów oceanicznego i kontynentalnego, region odznacza się sporą zmiennością pogody, czemu towarzyszy chłodniejsze nieco lato i łagodna zima z krótkotrwałą pokrywą śnieżną. Mimo to na niektórych terenach możliwe jest uprawianie rekreacji typowo zimowej. Dogodne tereny narciarskie, użytkowane głównie w weekendy, znajdują się w okolicach Czarnkowa, Mosiny i Chodzieży, gdzie istnieją urządzenia narciarskie, a ponadto w okolicach Miasteczka Krajeńskiego i Osiecznej oraz w paśmie Wzgórz Ostrzeszowskich (Kobyła Góra).

Malownicze krajobrazy, pełne jezior i lasów, zachęcają do wycieczek kolarskich, czemu sprzyja gęsta sieć dobrych dróg drugorzędnych i lokalnych z tzw. przydrożkami. Na dłuższe, parodniowe eskapady rowerowe godne polecenia są zwłaszcza urozmaicone tereny pojezierzy Dobiegniewskiego i Wałeckiego oraz Międzychodzko-Sierakowskiego i Łagowskiego, a szczególnie okolice Dobiegniewa, Wałcza, Tuczna, Międzyrzecza, Wolsztyna i Leszna.

W Wielkopolsce nie brakuje prawdziwie wiejskich terenów, które nadają się do rozwijania tzw. agroturystyki, polegającej na spędzaniu urlopów i wakacji w gospodarstwach wiejskich. Łącznie 20 gmin cechuje się szczególnie predyspozycjami do tego rodzaju wypoczynku. Są to m.in. gminy: Krzyż, Trzcianka i Tuczno (woj. pilskie), Bierzwnik i Lubiszyn (gorzowskie), Babimost, Wolsztyn i Zbąszyń (zielonogórskie) oraz Przemęt (leszczyńskie) i Pyzdry (konińskie).

Liczne tereny zaliczają się do atrakcyjnych łowisk myśliwskich, gdyż bytuje tu 10% wszystkich zwierząt łownych w kraju. Większe lasy są ostoją jeleni, danieli, sarn i dzików, których pogłowie szacuje się łącznie na około 170 tys. sztuk. W zwierzynę grubą obfitują zwłaszcza puszcze Notecka i Zielonka oraz Gorzowska i Rzepińska, a także okolice Chodzieży, Krotoszyna i Czarniejewa.

Wielkopolska słynie z hodowli rasowych koni. Stadniny w Golejewku, Iwnie, Pępowie, Posadowie, Sierakowie i Racocie (największa w Europie), mieszczące się na terenie zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych, hoduja konie pełnej krwi angielskiej i maści wielkopolskiej. Ponadto istnieje kilkanaście ośrodków jeździeckich, z których najbardziej znane są w Drzonkowie i Czarniejewie, gdzie w przypałacowej wozowni i stajni urządzono hotel i restaurację. W ośrodku organizuje się wczasy w siodle, imprezy hippiczne, rajdy myśliwskie i polowania oraz przejażdżki starymi powozami i wolantami.

Na obszarze siedmiu województw, bogatym w solanki mineralne i ciepłizny, nie ma do tej pory kurortów z prawdziwego zdarzenia. Jedynie na dwie miejscowości Łagów i Koszuty jako tzw. uzdrowiska w rozwoju, rozciągnięte są przepisy uzdrowiskowe. Kilka innych miejscowości z udokumentowanymi zasobami przyrodolecznicznymi, na przykład Lubniewice, Tuczno i Zaniemyśl ma szanse bycia uzdrowiskami dopiero w przyszłości.

ATRAKCJE KULTUROWE

Przedstawiany region, historycznie obejmujący większą część prawdziwej Wielkopolski, Ziemię Lubuską oraz skrawki Pomorza Zachodniego i Śląska, a więc krainy podległe niegdyś różnym ośrodkom politycznym, ma bogatą, wielowiekową tradycję i spuściznę kulturową, na której dzisiejszym obrazie swoje piętno odcisnęły różne nacje. Dużym nagromadzeniem cennych zasobów zabytkowych wyróżniają się części środkowo-wschodnia i południowa, a zwłaszcza okolice Poznania, Gniezna, Leszna i Żagania. Ważniejszych miejscowości zawierających pojedyncze obiekty lub ich zespoły o dużym znaczeniu krajoznawczym jest około 100, z tego co najmniej dziesięć takich, jak Poznań, Gniezno, Kalisz, Kórnik, Rogalin, Lednogórę i Żagań, można uznać za warte polecenia turystom zagranicznym.

Przodujące miejsce zajmuje Poznań, wielkie centrum zabytkowe, naukowe, handlowe i turystyczne oraz największy w kraju międzynarodowy ośrodek targowy. Niezwykle interesujące są mniejsze, historyczne miasta z wieloma cennymi zespołami zabytków, przede wszystkim Gniezno, Kalisz, Leszno i Żagań. Do innych znaczących krajoznawczo miejscowości, gdzie znajdują się wybitne, a nawet unikalne obiekty, zaliczają się Kórnik, Rogalin, Rydzyna, Gołuchów, Kozuchów oraz Gostyń, Gościkowo, Łąd i Lednogóra. Ośrodków pielgrzymkowych z sanktuariami jest ponad 20, z których najważniejsze: Licheń Stary i Gniezno (relikwie św. Wojciecha) odwiedza corocznie po kilkaset tysięcy pątników z całej Polski. Do bardzo popularnych należą też miejsca pielgrzymkowe w Borku Wielkopolskim, Dąbrówce Kościelnej i Gostyniu, mają one znaczenie ponaddiecezjalne.

Najważniejszym ośrodkiem i stolicą całej Wielkopolski jest Poznań. Najcenniejsze jego zabytki grupują się na Starym Mieście i Ostrowie Tumskim, gdzie w sąsiedztwie średniowiecznych budowli: Kolegiaty Maryjnej i Psalterii wznosi się wielka gotycka katedra z wieńcem kaplic, w gronie których błyszczy bizantyjska Złota Kaplica, mieszcząca mauzoleum królów polskich. W pobliżu znajduje się sławna niegdyś Akademia Lubrańskiego. Ozdobą Starego Rynku jest piękny renesansowy ratusz, wokół liczne kamienice mieszczańskie z 15 - 17 wieku oraz pałace Działyńskich i Górków. Do cennych należą też inne budowle poznańskie jak kościoły: poddominikański, św. Wojciecha i Bożego Ciała oraz Farny, Karmelitów i Franciszkanów, a także słynna Biblioteka Raczyńskich i inne gmachy publiczne. W mieście istnieją tereny i hale Targów Poznańskich, uniwersytet i uczelnie wyższe, teatry, muzea i inne placówki, a także nowoczesne hotele, hala widowiskowa, tor samochodowy, ogród zoologiczny, na peryferiach zaś tereny rekreacyjne nad jeziorami Kierskim i Maltańskim.

Chlubne tradycje ma miasto Gniezno, stolica państwa Polan i pierwsze

arcybiskupstwo. Na Wzgórzu Lecha i Starym Mieście spotykamy cenne zabytki, z których wspaniałym pomnikiem kultury polskiej jest gotycka Archikatedra z wieńcem barokowych kaplic, romańskimi drzwiami spiżowymi i srebrną trumną zawierającą relikwie św. Wojciecha. Ich współczesne uzupełnienie stanowi zespół architektoniczno-muzealny Pomnika Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Jeszcze starszą metryką, bo sięgającą starożytności, legitymuje się Kalisz, dzisiaj znaczący ośrodek kulturalny o znaczeniu regionalnym. Na jego Starym Mieście skupia się wiele budowli historycznych, przeważnie barokowych i klasycystycznych. Są tu między innymi gotycko-renesansowe kościoły Franciszkanów i św. Mikołaja, barokowy zespół klasztorno-kolegialny Jezuitów oraz liczne gmachy publiczne z ubiegłego wieku.

Rozsiane po całej Wielkopolsce przetrwały do dzisiejszego dnia wspaniałe zabytki architektury i sztuki, świadectwa świetności tej ziemi od najodleglejszych czasów. Nierzadko są one dziełami tej miary wielkich artystów europejskich co Jerzy Catenaci, Pompeo Ferrari, Marcin Franz, Chrystian Kamsetzer, Jan Knöffel, Karol Langhans, Jan Quadro, Karol Schinkel, Stanisław Zawadzki i inni. Niektóre obiekty sięgają starożytności i wczesnego średniowiecza, skąd pochodzi większość zabytków archeologicznych, głównie grobów, kurhanów i grodzisk. Z budowli przedromańskich zachowały się relikty w podziemiach katedr poznańskiej i gnieźnieńskiej oraz w Gieczu i na Ostrowie Lednickim. Do najciekawszych turystycznie należą rezerваты archeologiczno-historyczne z ekspozycjami muzealnymi w Gieczu, Kaliszu, Lednogórze, Mrówkach i Osieku nad Notecią. Większość romańskich budowli, m.innymi najlepiej zachowane kościoły w Kazimierzu Biskupim, Kościelcu i Kotłowie, uległa niestety późniejszym przekształceniom. Najwspanialszym dziełem z tego okresu są spiżowe drzwi gnieźnieńskie, ozdobione scenami z żywota św. Wojciecha.

Liczne budowle sakralne, zwłaszcza małe kościółki wiejskie, pochodzą

z czasów gotyku. Do najciekawszych należą wielkie katedry w Poznaniu, Gnieźnie i Gorzowie Wielkopolskim oraz kościoły w Żaganiu, Wągrowcu, Górze i Gosławicach (Konin). Piękne renesansowe świątynie znajdują się w Grodzisku Wielkopolskim i Sierakowie. Największy rozkwit sztuki sakralnej nastąpił w baroku, który przyniósł tak wspaniałe dzieła jak zespoły kościelno-klasztorne cystersów w Gościkowie, Łądzie, Obrze i Owińskach, filipinów w Gostyniu i benedyktynów w Lubiniu oraz zespoły kościelno-kolegialne jezuitów w Kaliszu i Żaganiu. Z wielu innych budowli sakralnych wart wspomnienia jest poznański kościół św. Wojciecha, który stanowi swoiste mauzoleum-panteon wybitnych Wielkopolan. W jego pobliżu, na stokach Góry św. Wojciecha, leży cmentarz zasłużonych dla Wielkopolski. Sakralną architekturę drewnianą reprezentują liczne kościółki wiejskie. Do najcenniejszych dzieł zaliczają się obiekty w Bralinie i Wyszynie oraz ozdobione pięknymi polichromiami w Kłępsku, Słupcy, Tarnowie Pałuckim i Wełnie.

Do interesujących dzieł architektonicznych należą wielkopolskie i lubuskie zamki obronne. Średniowieczne czasy pamiętają przetrwałe w wiernym kształcie gotyckim warownie w Gosławicach i Szamotułach oraz utrwalone ich ruiny w Międzyrzeczu i Siedlisku. Podobną metrykę mają wieże rycerskie w Siedlęcinie i Witkowie. W pełni renesansową postać zachował zamek Bibersteinów w Żarach. Tradycje renesansowe lub wcześniejsze mają też barokowe rezydencje obronne w Koźminie, Koźuchowie, Łagowie, Tucznie, Uniejowie i Wyszynie (ruina). Doskonałym przykładem ówczesnej rezydencji barokowej jest założenie zamkowo-parkowe Sułkowskich w Rydzynie, sprzężone kompozycyjnie z układem całego miasteczka. Inne wybitne siedziby magnackie, które obecną postać w stylu romantycznym otrzymały w ubiegłym wieku, to neogotycki zamek Działyńskich w Kórniku oraz zamek Leszczyńskich w Gołuchowie, przebudowany w modnym wówczas stylu renesansu francuskiego.

Wielkopolska słynie z wielu wykwintnych magnackich rezydencji pałacowo-parkowych, które pobudowane w stylach barokowym, klasycystycznym i historyczno-eklektycznym, nierzadko wyszły z rąk znakomitych architektów europejskich. Do interesujących należą zwłaszcza barokowe pałace w Bojadłach, Ciężeniu, Czempiniu, Konarzewie, Pępowie, Iłowie, Turwi i Wieleniu. Ponad nie wybijają się rozległe i wspaniałe niegdyś założenia przestrzenne w Brodach (obecnie częściowo ruina), Zaborze i Żaganiu. Okres klasycyzmu pozostawił wielkie budowle pałacowe w Rogalinie, Pawłowicach, Śmiełowie i Czerniejewie oraz bardziej kameralne w Siernikach, Racocie i Lewkowie. Niezwykle oryginalną postać otrzymały pałacyki myśliwskie w Antoninie i Włoszakowicach oraz pałac masoński w Dobrzycy. Z wielu późniejszych rezydencji romantycznych i eklektycznych, wyróżniają się obiekty neorenesansowe w Posadowie, Trzebiechowie i Golejewku oraz neogotyckie w Wąsowie i Rokosowie. Nie brakuje też pięknych siedzib dworskich z parkami, do bardziej znanych należą dwory-muzea w Koszutach, Ochli i Świdnicy oraz obiekty w Winnej Górze, Manieczkach, Russowie, Choryniu i Luboni.

Na ziemiach wielkopolskiej i lubuskiej od zamierzchłych czasów rozwijało się osadnictwo i kwitły liczne miasta. Świadectwem historycznej świetności są liczne budowle mieszczańskie: ratusze, zespoły kamienic i mury obronne. Średniowieczne założenia fortyfikacyjne z bramami i basztami zachowały się najlepiej w Strzelcach Krajeńskich, Ośnie Lubuskim i Kożuchowie. Najcenniejszą budowlą municypalną jest renesansowy ratusz poznański z reprezentacyjną Wielką Sienią i cennymi zbiorami historycznymi. Piękne ratuszowe budowle dodają splendoru także innym miastom wielkopolskim. Dla przykładu można wymienić ratusze: renesansowy w Lubsku, barokowe w Lesznie, Myśliborzu i Rydzynie oraz wielką osobliwość, jaką jest drewniany ratusz w Sulmierzycach. Większe zespoły cennych kamienic spotykamy na Starym Mieście w Poznaniu oraz w Kożuchowie, Rydzynie

i Żarach. Dawny, małomiasteczkowy klimat najlepiej oddaje charakterystyczna zabudowa Zdun z osiemnastowiecznymi domami i ratuszem.

Osobliwą kartę w dziejach Wielkopolski stanowiła reformacja. Ważne ośrodki luteranizmu były m.innymi w Ostrorogu, Szamotułach i Śmiglu oraz Lesznie, gdzie działał Jan Komensky. Tu też znajdowali schronienie przed prześladowaniami bracia czescy i protestanci ze Śląska, Niemiec i Szkocji. Dla uciekinierów założono specjalnie nowe miasto Szlichtyngową i osadę we Wschowie. Świadectwem luterkańskiej przeszłości są dawne zbory ewangelickie oraz zabytkowe cmentarze-lapidaria we Wschowie i Koźuchowie.

W omawianym regionie pełno jest pamiątek historycznych i wojennych, związanych z walkami o wyzwolenie narodowe, zwłaszcza podczas Powstania Wielkopolskiego i drugiej wojny światowej. Walki w okresie Wiosny Ludów upamiętniają pomniki w Miłosławiu i Sokołowie, zaś obeliski w Ignacowie i Pyzdrach przypominają o zwycięskich bitwach powstańczych w 1863 r. W stolicy Wielkopolski postawiono monumentalne pomniki Powstańców Wielkopolskich, Poznańskiego Czerwca 1956 r. i Armii "Poznań", wstawionej bitwą nad Bzurą. Szczególną wymowę mają pomnik i muzeum Dzieci Wrzesińskich we Wrześni oraz wzniesiony w lasach rzuchowskich monument poświęcony wielonarodowościowym ofiarom hitlerowskiego obozu zagłady w Chełmnie nad Nerem. O ciężkich walkach stoczonych na Wale Pomorskim mówią resztki umocnień i pamiątki znajdujące się m.innymi w Nadarzewicach, Zdbicach i Wałczu. Inną zupełnie atrakcją militarną są olbrzymie fortyfikacje pruskie w okolicy Międzyrzecza, stanowiące najpotężniejsze umocnienie tzw. pierścienia Nibelungów, broniącego niegdyś dostępu do Berlina.

Liczne cenne zabytki sztuki i kultury materialnej są gromadzone w ponad 70 muzeach, które ostatnio zwiedza jeden milion osób rocznie.

Placówki muzealne działają w 60 miejscowościach, z których Poznań ze swymi 15 muzeami należy do największych ośrodków muzealnictwa w kraju, skupiając takie muzea jak: Narodowe, Historii m. Poznania, Sztuk Użytkowych, Etnograficzne i Instrumentów Muzycznych oraz Archeologiczne, Archidiecezjalne i inne. Do niezwykle interesujących zaliczają się muzea - pałace i muzea - zamki z ekspozycjami historycznych wnętrz i cennymi kolekcjami w Rogalinie (zbiory malarstwa obcego), Kórniku (słynna biblioteka), Gołuchowie (wazy greckie), Śmiełowie (mickiewicziana), Dobrzycy i Gosławicach. Tematyce historycznej poświęcone są muzea Pierwszych Piastów na Lednicy (Lednogóra), Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie i Gród Piastowski w Gieczu. Pod Poznaniem istnieje Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie oraz Skansen Pszczelarski w Swarzędzu. Siedzibami wielotematycznych muzeów okręgowych są Gorzów Wlkp., Kalisz, Konin, Leszno, Piła i Zielona Góra. Bardzo interesujące placówki z różnymi zbiorami regionalnymi znajdują się w Koszutach, Rawiczu, Sulmierzycach, Szamotułach i Wałczu oraz w Międzyrzeczu, gdzie m.in. bogata kolekcja portretów trumiennych. Martyrologię alianckich jeńców wojennych i innych ofiar hitleryzmu obrazują muzea w Żaganiu i Słońsku.

Kilka muzeów jest poświęconych życiu i działalności wybitnych ludzi. Zbiory o charakterze biograficznym posiadają placówki w Śmiełowie (Mickiewicz), Russowie (Dąbrowska), Pile (Staszic), Puszczykowie (Fiedler) i Wolsztynie (Koch). Wiele innych miejscowości wiąże się ze znanymi postaciami historycznymi, na przykład Winna Góra (Dąbrowski), Manieczki (Wybicki), Włoszakowice (Kurpiński), Kołaczkowo (Reymont), Antonin (Chopin), Turew (Chłapowski), Krzycko Małe (Krzycki), Czeszewo (Liebelt). W Wielkopolsce często przebywał Adam Mickiewicz, zatrzymując się u swych przyjaciół w pałacach i dworach, m.in. w Konarzewie, Choryniu i Luboni. Obecne Drzymałowo i jego okolice łączą się z chłopem Michałem Drzymałą, którego patriotyczna postawa i wóz cygański przeszły

do historii.

Pokaźne zbiory mówiące o dawnej kulturze ludowej zgromadziły muzea Etnograficzne i Archidiecezjalne w Poznaniu, muzeum rolnicze w Szreniawie, skansen w Swarzędzu oraz parki etnograficzne: wielkopolski w Lednogórze i lubuski w Ochli. W krajobrazie wiejskim przetrwały zabytki tradycyjnego budownictwa ludowego w postaci drewnianych kościołów, dzwonnicy, wiatraków, chałup i całych zagród. Zachowało się też sporo starych założeń osadnictwa wiejskiego, liczne są zwłaszcza wsie z czasów kolonizacji olęderskiej na przykład w dolinie Noteci. Bardziej żywotne przejawy kultury ludowej spotykamy na ziemi szamotulskiej i na Pałukach w okolicy Wągrowca, a zwłaszcza na tzw. Biskupiźnie, która obejmuje grupę 13 wsi wokół Krobi w leszczyńskim. W okolicy tej występują oryginalne stroje ludowe, muzyka i tańce, hafciarstwo i koronkarstwo oraz kapele skrzypków i dudziarzy grających na starych instrumentach. Z żywego folkloru i sztuki ludowej są także znane m.in. wsie: Dąbrówka Kościelna (stroje ludowe), Domachowo (hafciarstwo i koronkarstwo), Golina (hafciarstwo) i Włoszakowice.

Na omawianych ziemiach obserwuje się bogate życie kulturalne: działa tu 15 instytucji muzycznych i teatralnych oraz odbywa się w roku około 70 ważniejszych imprez kulturalno-artystycznych. Głównym ośrodkiem, promieniującym na całą Wielkopolskę jest Poznań, w którym mają siedzibę znane na cały kraj placówki, m.in. teatry: Wielki (Opera), Muzyczny, Tańca i dwie sceny dramatyczne oraz filharmonia i zespoły chóralne. Istnieje tu też ogólnopolski ośrodek sztuki dla dzieci i młodzieży. Teatry dramatyczne znajdują się również w Gnieźnie, Gorzowie Wlkp., Kaliszu i Zielonej Górze.

W wielu miejscowościach organizowane są znaczące imprezy cykliczne o charakterze międzynarodowym i ogólnopolskim. Szczególnie liczne są imprezy muzyczne, z których wielką renomą cieszą się odbywające się

w Poznaniu Międzynarodowe Konkursy im. Henryka Wieniawskiego oraz Poznańska Wiosna Muzyczna. Międzynarodowy charakter mają m.innymi festiwale: gitarowy w Kościanie i jazzowy w Kaliszu. Do popularnych należą też pianistyczne imprezy chopinowskie w Antoninie. Dla młodzieży wielkim wydarzeniem jest corocznie festiwal rockowy w Jarocinie. Od lat już odbywa się dziecięcy festiwal piosenki i tańca w Koninie.

Dla miłośników teatru niezwykle okazje przedstawiają Międzynarodowy Festiwal "Malta" w Poznaniu i Gnieźnie oraz Spotkania Teatralne organizowane w Kaliszu i Gorzowie Wlkp.. W dziedzinie sztuk plastycznych odbywają się m.innymi biennale: exlibrisu w Ostrowie Wielkopolskim, sztuki nowej w Zielonej Górze, małych form rzeźbiarskich i sztuki dla dziecka w Poznaniu, a także różne festiwale, konkursy i plenery na przykład drzeworytnicze w Lesznie, tkacki w Lubniewicach i rysunkowe w Kaliszu.

Duże zainteresowanie turystów wzbudzają imprezy i obchody folklorystyczne, które odbywają się m.innymi w Choszczynie, Osieku, Gorzowie Wlkp. i Jaskowie. Międzynarodowymi są festiwale zespołów dziecięcych w Zielonej Górze i zespołów cygańskich w Gorzowie Wlkp. Ludowe zwyczaje i muzykę propagują tradycyjne turnieje dudziarzy w Kościanie i Czempiniu oraz "Lato na Puławach" w Wągrowcu. Dużym powodzeniem cieszą się: Święto Winobrania w Zielonej Górze oraz jarmarki regionalne m.innymi Świętojański w Poznaniu. W wielu innych miejscowościach odbywają się lokalne uroczystości i obchody na przykład w Gnieźnie, Kórniku i Swarzędzu.

Corocznie organizowane są różne imprezy turystyczne: piesze, kolarskie, wodne i samochodowe. Do bardziej popularnych należą spływy kajakowe na rzekach Prośnie, Drawie i Bobrze, regaty żeglarskie na Jez. Betyń oraz rajdy piesze i kolarskie m.innymi im. Marii Dąbrowskiej, Mickiewiczowski, Chopinowski i Szlakiem Powstania Wielopolskiego. Przy okazji warto wspomnieć, że w Poznaniu istnieje tor regatowy na Jez.

Maltańskim, a pod Leszmem - krajowe centrum szybownictwa i sportu balonowego, gdzie są rozgrywane bardzo widowiskowe, międzynarodowe zawody sportowe.

W śródmieściu Poznania znajduje się największe w Polsce centrum targowe. Od wielu lat odbywające się w czerwcu Międzynarodowe Targi Poznańskie mają profil wielobranżowy i bierze w nich udział 30-40 państw z całego świata. Poza główną imprezą przez cały rok organizowane są liczne wystawy specjalistyczne m.innymi Tour Salon. W 1993 r. Targi Poznańskie gościły na swoich imprezach ponad 15 tys. wystawców i 900 tys. zwiedzających.

INFRASTRUKTURA USŁUGOWA

W omawianych siedmiu województwach obsługą turystów zajmuje się 1080 obiektów noclegowych, które mają łącznie 67,7 tys. miejsc^{1/}. W całości zasobów krajowych stanowi to niewiele, bo 9% ogólnej wielkości. Wyraźnie przeważają miejsca sezonowe, gdyż w budynkach ogrzewanych i czynnych co najmniej przez pół roku mieści się około 30% miejsc noclegowych. Spora ich część, ponad 40%, znajduje się w wolnostojących domkach turystycznych, których trwałość techniczna z reguły nie jest duża. Największy potencjał skupiają obiekty wypoczynkowo-kolonijne, które razem liczą 32,8 tys. miejsc (48% ogółu), a następnie hotele i obiekty podobne (11,2 tys. miejsc), campingi i pola biwakowe (10,7 tys.) oraz schroniska młodzieżowe (3,2 tys.) i pokoje gościnne (2,1 tys.).

Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych, wynikający z rzeczywistego ich okresu eksploatacyjnego, był nieco niższy od wskaźnika krajowego i wynosił średnio 39%. Najkorzystniej wyglądało obłożenie miejsc w województwach leszczyńskim i konińskim, gdzie było o kilka punktów wyższe od poziomu ogólnopolskiego. Najniższe parametry

1/ Większość podawanych dalej informacji dotyczących obiektów noclegowych turystyki i ich wykorzystania jest oparta na danych GUS i odnosi się do okresu październik 1992 r. - wrzesień 1993 r.

pod tym względem zanotowano w województwie pilskim.

Do liczących się właścicieli bazy noclegowej należą ośrodki sportu i rekreacji, regionalne i lokalne przedsiębiorstwa turystyczne, Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych i Orbis SA. Łącznie w ich gestii pozostaje ponad 30% zasobów recepcyjnych regionu. W rękach prywatnych znajduje się 130 przeważnie niewielkich obiektów mających łącznie 6,4 tys. miejsc. Reszta, której wielkość szacuje się na około 30 tys. miejsc, nadal w większości stanowi własność różnych zakładów pracy i instytucji. Są to najczęściej ośrodki wczasowe i szkoleniowo-wypoczynkowe, które obecnie działają już na zasadach rynkowych.

Turystyczne usługi noclegowe są świadczone w 236 miastach i gminach. Największe skupienie obiektów noclegowych stanowi miasto Poznań, które ma 5,2 tys. miejsc, mieszczących się w większości w hotelach. Ponadto jeszcze dwie gminy: Witkowo i Przemęt dysponują potencjałem recepcyjnym, przewyższającym 3 tysiące miejsc. W 10 innych jednostkach pojemność bazy noclegowej przekracza tysiąc miejsc; są to gminy Włoszakowice (2,6 tys.), Lubniewice, Łagów, Międzychód, Sława i Ślesin oraz miasta Piła, Sieraków, Ślesin i Sława.

Hotele i obiekty im podobne, funkcjonując przeważnie przez cały rok, obsługują różne grupy turystów, najczęściej jednak wycieczki i podróżujących służbowo. Najliczniejsze są hotele, których stan wynosi 90 obiektów liczących razem 8,3 tys. łóżek. Niewielkie możliwości recepcyjne mają natomiast motele i pensjonaty, nieco więcej jest domów wycieczkowych, które istnieją m.in. w Chodzieży, Kaliszu, Kobylej Górze, Lubniewicach i Poznaniu. Przy ważniejszych drogach znajdują się charakterystyczne zajazdy i gościńce wielkopolskie o ciekawej architekturze regionalnej, oferujące turystom zwykle pokoje gościnne.

Większość miejsc hotelowych (60%) skupia się w miastach wojewódzkich. Sam Poznań dysponuje 14 hotelami, wśród których są cztery obiekty

o najwyższym komforcie. Łącznie hoteli czterogwiazdkowych jest 7, liczące ponad 1,7 tys. pokoi i znajdują się w Kaliszu, Pile i Poznaniu, który ma prawie 2,2 tys. łóżek w tego rodzaju bazie. Największym hotelem poznańskim jest "Poznań", najbardziej sławnym zaś zabytkowy "Bazar" (w remoncie), z którym wiążą się chlubne karty z dziejów Wielkopolski. Hotele trzygwiazdkowe istnieją ponadto w Gorzowie Wlkp., Koninie i Zielonej Górze oraz Gnieźnie, Piotrowie i Słubicach. W innych zwłaszcza mniejszych miastach, obiekty hotelowe są na ogół niewielkie i dość przestarzałe.

W ostatnich 3 latach stopień wykorzystania wszystkich hoteli wielkopolskich oscylował wokół 35%, podobnie wyglądało obłożenie obiektów czterogwiazdkowych. W obu przypadkach były to wielkości niższe od średniej w kraju. Tylko w województwach: gorzowskim, poznańskim i zielonogórskim wykorzystanie miejsc hotelowych przekraczało 40%. W miastach wojewódzkich najlepsze wyniki osiągały hotele w Zielonej Górze (60%), Lesznie i Poznaniu, w którym też było największe obłożenie obiektów czterogwiazdkowych.

Amatorów biwakowania zapraszają liczne campingi i pola namiotowe. 27 campingów ma pojemność 4,2 tys. miejsc. Niektóre z nich atrakcyjnie położone nad jeziorami i w lasach są chętnie odwiedzane na dłużej podczas urlopów i wakacji. Najlepsze campingi, zaliczone do pierwszej kategorii i polecane przez Polską Federację Campingu, znajdują się w Antoninie, Lubrzy, Łagowie, Poznaniu, Wrześni i Zielonej Górze. Wędrująca młodzież szkolna może korzystać z 90 schronisk młodzieżowych, głównie sezonowych i mieszczących się w budynkach szkolnych. Przez cały rok czynne są 22 obiekty PTSM. Stałe schroniska pierwszej kategorii istnieją m.in. w Gnieźnie, Gorzowie Wlkp., Kaliszu, Koninie, Osiecznej, Poznaniu i Zielonej Górze.

Wyjątkowym klimatem odznaczają się obiekty recepcyjne, mieszczące się w budynkach zabytkowych. Niektóre hotele, schroniska, domy pracy twórczej i ośrodki wypoczynkowe zajmują dawne zamki w Łagowie, Tucznie, Uniejowie i Siedlisku. Podobnie wykorzystywane są liczne pałace i towarzyszące im budowle, jak chociażby w Będlewie, Bojadłach, Czernejewie, Lubniewicach, Lubstowie i Rokosowie.

Gastronomia liczy 6,6 tys. placówek, z których część jest użytkowana sezonowo, a niektóre z nich funkcjonują w ramach obiektów hotelarskich. Specjalnie dla turystów przeznaczone są stołówki i towarzyszące im bary i kawiarnie przy obiektach wypoczynkowych. Sieć handlu detalicznego obejmuje 47,5 tys. sklepów. Na jedną placówkę przypada średnio 96 mieszkańców stałych, a więc mniej niż w całym kraju.

W omawianych województwach funkcjonują liczne biura podróży, których stan wynosił 370 placówek, najwięcej było ich w Poznaniu. Podobnie jak w całej Polsce, tak i tu dominują firmy prywatne, których bujny rozwój nastąpił w ostatnich kilku latach. Są to najczęściej placówki małe, zatrudniające 1-5 osób i wykazujące się największą rentownością. Działalność, głównie w miastach wojewódzkich, prowadzą także duże ogólnopolskie biura podróży jak ORBIS, PTTK i Gromada, które dysponują własnymi agendami, a nieraz i własną bazą recepcyjną. W posiadaniu prywatnych biur podróży jest zaledwie kilka obiektów turystycznych (ok. 500 miejsc).

Liczne, urozmaicone krajobrazowo tereny z historycznymi miejscowościami i cennymi zabytkami nadają się do wędrówek turystycznych, zarówno pieszo i rowerem jak i samochodem. Sieć znakowanych szlaków pieszych, które nierzadko są wykorzystywane również do wycieczek rowerowych, a zimą - narciarskich, ma długość ponad 5 tys. km. Do popularnych należą trasy wytyczone w okolicach Poznania, Gniezna i Kalisza oraz w Wielkopolskim Parku Narodowym i wzdłuż Wału Pomorskiego. Do

szczególnych można zaliczyć takie szlaki okolicznościowe jak: Powstańców Wielkopolskich, Mickiewiczowski w okolicy Kościana i Orłowicza w rejonie Kórnika. Wyjątkowy charakter mają dwie trasy historyczno-studyjne, przeznaczone dla wycieczek autokarowych, Jedną z nich jest odcinek tzw. Europejskiej Drogi Cystersów, biegnący z Konina do Gorzowa Wlkp. przez Gniezno i Poznań oraz liczne miejscowości o tradycji cysterskiej. Drugą trasę stanowi Szlak Piastowski, którego odcinek z Poznania do Gniezna wiedzie przez Giecz i Lednogórę.

RUCH TURYSTYCZNY

Rozmieszczenie ruchu turystycznego w regionie jest wielce symptomatyczne. Według orientacyjnych szacunków Instytutu Turystyki krajowe wyjazdy urlopowo-wakacyjne i weekendowe (z co najmniej jednym noclegiem), których celem były miejscowości wielkopolskie i lubuskie, obejmowały ostatnio około 7 mln podróży, a więc ponad 10% analogicznej wielkości ogólnopolskiej. Zdecydowanie przodowało woj. poznańskie, które mieszcząc się w przedziale 2-3 mln takich przyjazdów, zaliczało się do czołówki krajowej. Bez wątpienia wpłynęły na to atrakcyjność samego Poznania oraz aktywność mieszkańców aglomeracji poznańskiej, dość licznie wyjeżdżających na weekendy do pobliskich miejscowości, w odwiedziny do rodzin i znajomych oraz do drugich domów. Nieco dalej plasowało się zielonogórskie, a następnie gorzowskie. Cztery pozostałe województwa, o znacznie mniejszym ruchu turystycznym, wchodziły do jednej grupy określanej przedziałem 0,4-0,6 mln podróży dla każdego z nich.

W obiektach noclegowych ruch turystyczny, obejmujący zarówno podróży krajowych jak i zagranicznych, wynosił 1,3 mln osób, którym udzielono 4,2 mln noclegów. Średni pobyt turysty trwał około 3 dni. Znacznie dłużej, bo średnio przez 10 nocy, przebywali wczasowicze, na których łącznie przypadała blisko czwarta część noclegów udzielonych

w regionie. Największą frekwencję obserwowano w województwie poznańskim, gdzie zanotowano 38% ogółu korzystających i 29% ogółu noclegów. W samym Poznaniu w bazie noclegowej przebywało prawie 300 tys. turystów, których pobyt trwał średnio 2 dni. Ponadto większe liczby, przekraczające 20 tys. turystów, zarejestrowano w 10 miastach, m.innymi w Gorzowie Wlkp. (50 tys.), Zielonej Górze, Słubicach i Pile oraz Koninie, Kaliszu i Gnieźnie, a także w gminach Łagów, Witkowo i Tarnowo Podgórne.

Na rubieży zachodniej regionu i w Poznaniu notowany był ożywiony ruch cudzoziemców. W zeszłym roku przekroczyło na tym odcinku granicę z Niemcami 17,6 mln obcokrajowców udających się w stronę Polski, co stanowiło 38% ogółu przyjeżdżających do naszego kraju. Największy ruch graniczny obserwowano na przejściach drogowych. Lotnisko Poznań-Ławica przyjęło niewiele ponad 6 tys. obywateli z innych państw. Warto podkreślić, że wśród osób przekraczających granicę dominowali mieszkańcy Niemiec. Znaczna ich część, bo ponad 80%, przybywała na jednodniowe zakupy, zatrzymując się na krótko i bez noclegu.

W obiektach turystycznych nocowało 335 tys. cudzoziemców, którym udzielono 670 tys. noclegów. Większość tego ruchu zagranicznego, bo ponad 60% przypadało na 4 miasta wojewódzkie: Poznań, Zieloną Górę, Piłę i Gorzów Wlkp. oraz miasto Słubice. W samym Poznaniu nocujących gości z zagranicy było 125 tys. osób. Łącznie cudzoziemcy korzystali z bazy noclegowej w ponad 170 miastach i gminach. W kontekście podanych wielkości nasuwa się uwaga, że stosunkowo nieduża, najwyżej jedna trzecia część obcokrajowców przekraczających granicę państwową w obrębie omawianego regionu na dłużej niż jeden dzień, korzystała z usług noclegowych na jego terenie.

REGIONALNY PRODUKT TURYSTYCZNY

Obie krainy, Wielkopolska i Ziemia Lubuska, posiadają bogate i różnorodne zasoby naturalne, historyczne i infrastrukturalne, dające duże możliwości w kreowaniu turystycznego produktu i kształtowaniu interesującej oferty dla przyjezdnych turystów. Oczywiście stwierdzenie to odnosi się do najbardziej atrakcyjnych terenów, wyróżniających się pięknem krajobrazu i przyrody, bogactwem zabytków i kultury oraz czystością środowiska. Można przyjąć, że około 50 gmin i 60 miejscowości ma w tym kierunku wyjątkowe w Polsce warunki rozwojowe. Najwięcej takich terenów znajduje się na zachodzie i północy omawianego regionu.

Warto zwrócić uwagę, że niektóre części regionu mogą być interesujące także i dla turystów zagranicznych. Dotyczy to zwłaszcza Poznania jako wielkiego centrum kulturalnego i targowego oraz Ziemi Lubuskiej i Gorzowskiej jako obszarów przygranicznych. Zarówno naturalne walory wypoczynkowe tych ziem, jak i zaszłości historyczne, a szczególnie bliskie położenie w stosunku do Berlina i innych miast niemieckich, pozwalają na przygotowanie bogatszej niż dotychczas oferty turystycznej dla Niemców, którzy obecnie masowo odwiedzają nadgraniczne miejscowości w celach prawie wyłącznie handlowych. Oferta ta powinna m.innymi uwzględniać krótkie pobyty 2-3 dniowe i być adresowana do młodzieży niemieckiej.

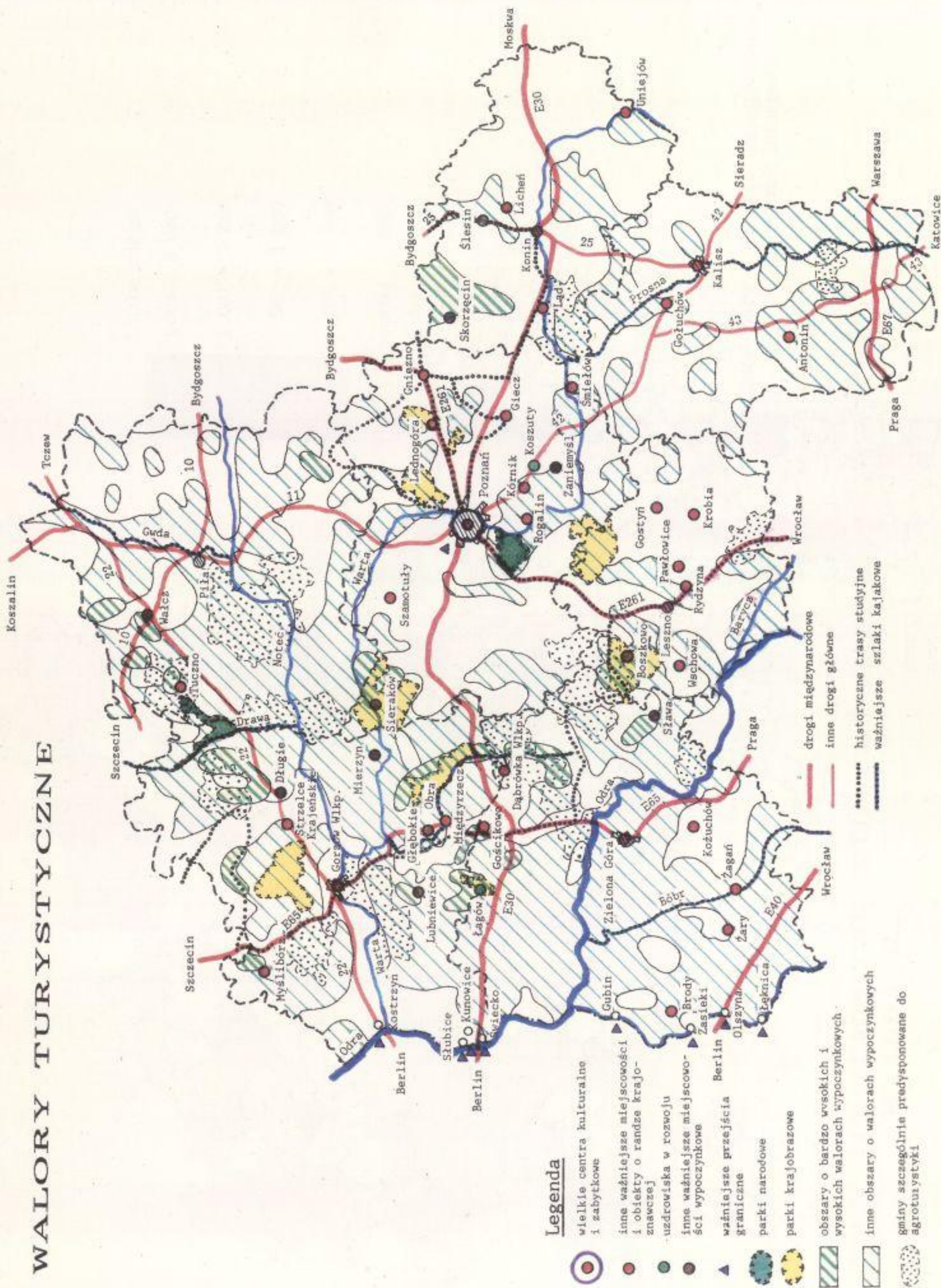
W zależności od lokalnych warunków poszczególnym miastom i gminom można proponować do rozwijania i promowania takie to zwłaszcza rodzaje produktu turystycznego:

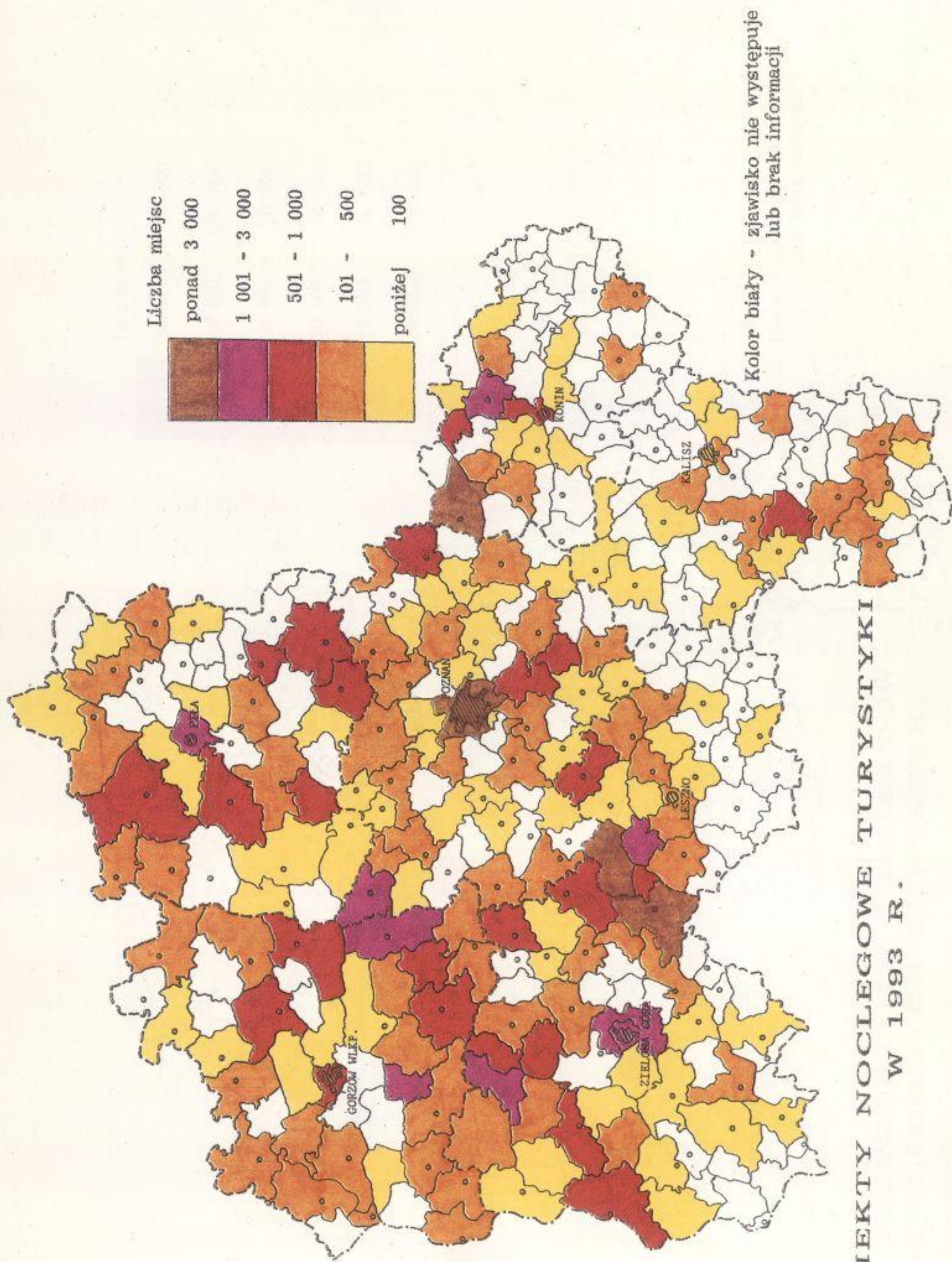
- pobyty urlopowo-wakacyjne w ośrodkach wczasowych, na campingach i w innych obiektach noclegowych w miejscowościach nad jeziorami, rzekami i w lasach,
- pobyty weekendowe w turystycznej bazie noclegowej, nastawione na

- sporty rekreacyjne, plażowanie i kąpiele, spacery i wycieczki itp.,
- kilkudniowe wycieczki objazdowe tematycznymi trasami studyjno-historycznymi,
 - wycieczki do wybranych miejscowości i obiektów, połączone ze zwiedzaniem zabytków, muzeów i pamiątek historycznych,
 - pobyty w Poznaniu, umożliwiające zaznajomienie się z miastem i okolicami, zakupy, udział w imprezach i wydarzeniach kulturalnych itp.,
 - specjalistyczne wyjazdy na Targi Poznańskie,
 - wyjazdy studyjne i hobbistyczne m.innymi na imprezy i festiwale muzyczne w Poznaniu, Jarocinie i Antoninie,
 - wycieczki i rajdy piesze i rowerowe, zwłaszcza okolicznościowe i szlakami znakowanymi w rejonie Poznania, Gniezna i Leszna,
 - wczasy w siodle i zwiedzanie stadnin koni,
 - spływy kajakowe na rzekach i jeziorach,
 - regaty i inne imprezy żeglarskie na jeziorach,
 - polowania i imprezy myśliwskie,
 - wędkowanie na jeziorach i rzekach,
 - spotkania z folklorem Biskupizny i Pałuk oraz muzyką ludową,
 - pielgrzymki do sanktuariów z udziałem w uroczystościach religijnych,
 - wyprawy ekologiczne do parków narodowych i krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody,
 - pobyty rodzinne w gospodarstwach wiejskich, powiązane z pracą na roli i konsumpcją zdrowej żywności,
 - spotkania, obozy i wycieczki młodzieży polskiej i niemieckiej.

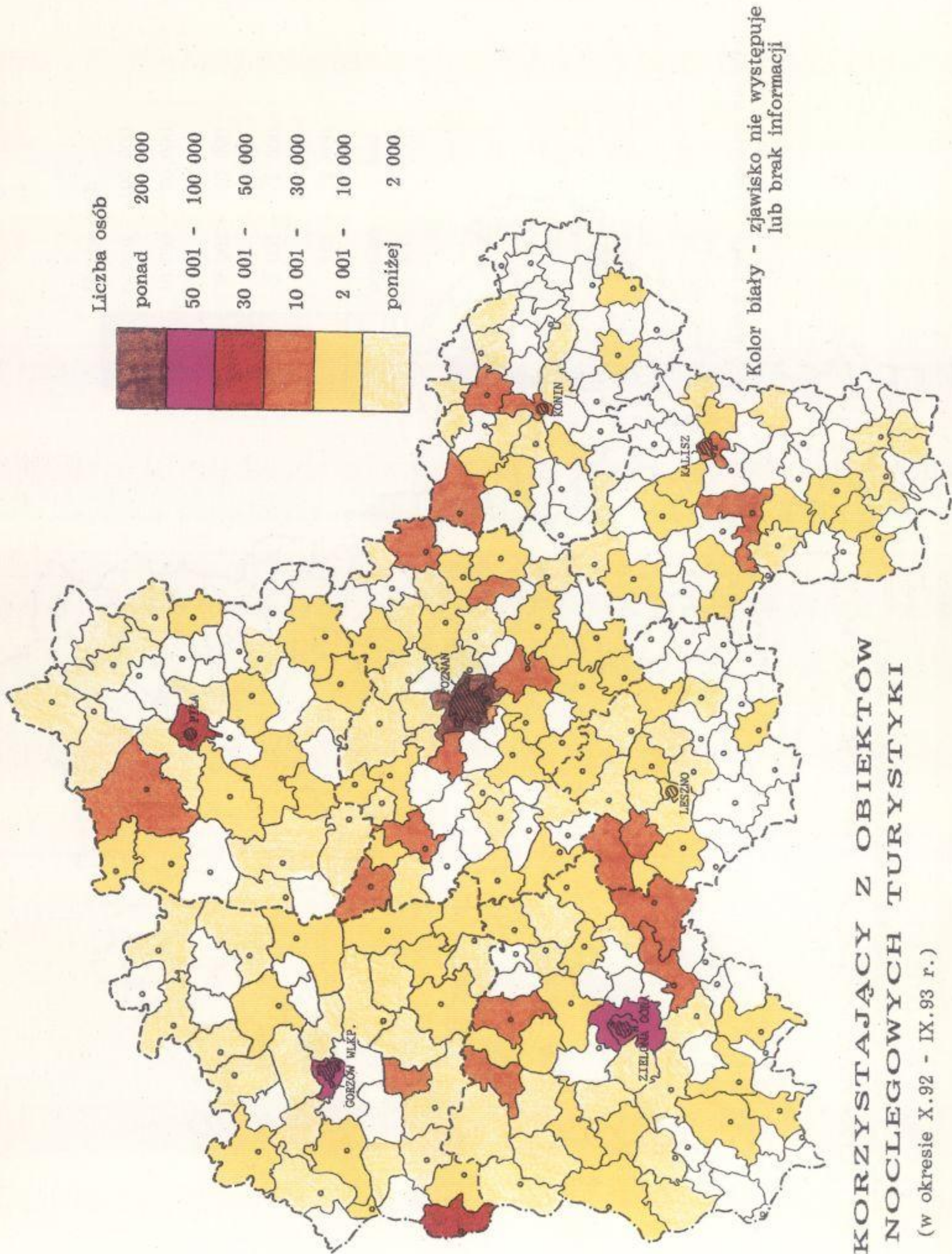
WALORY TURYSTYCZNE

OBIEKTY NOCLEGOWE TURYSTYKI

W 1993 R.

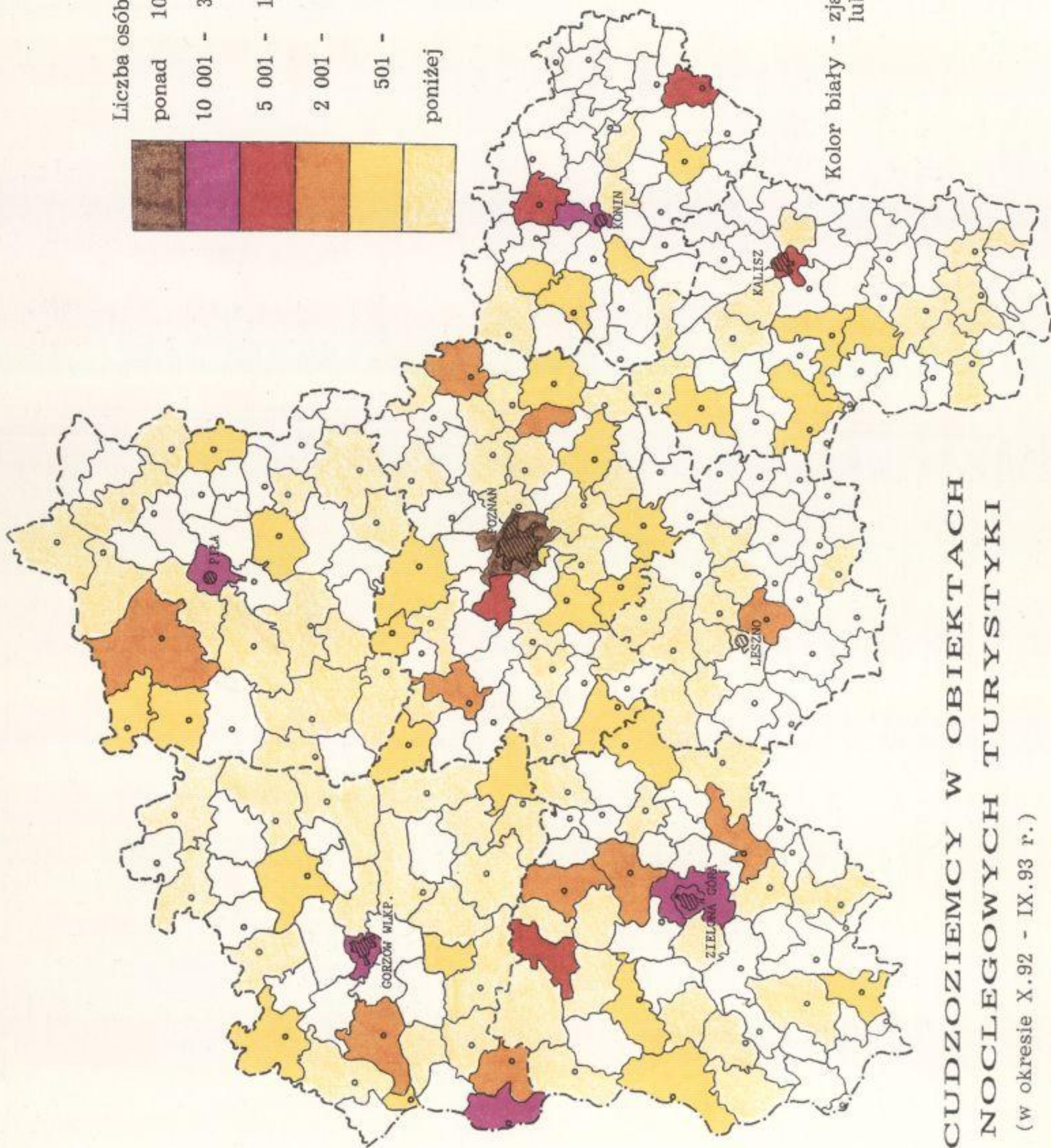

Liczba osób

ponad 100 000
10 001 - 30 000
5 001 - 10 000
2 001 - 5 000
501 - 2 000
poniżej 500

Kolor biały - zjawisko nie występuje
lub brak informacji

CUDZOZIEMCY W OBIEKTACH NOCLEGOWYCH TURYSTYKI

(w okresie X.92 - IX.93 r.)

